MALTA

QORTI CIVILI
(SEZZJONI TAL-FAMILJA)

ONOR. IMHALLEF
RAYMOND C. PACE

Seduta tat-30 ta' Marzu, 2006

Citazzjoni Numru. 264/2004

"A".

vs.

"B".

Il-Qorti,

<u>I. PRELIMINARI.</u>

Rat ic-citazzjoni attrici datata 30 ta' Lulju 2004 a fol. 1 tal-process fejn gie premess:-

Illi l-attur izzewweg lill-konvenuta fit-28 ta' Gunju 2002 gewwa il-Knisja Parrokkjali ta' Attard u miz-zwieg taghhom ma kellhomx tfal (DOK 'A').

Illi l-kunsens tal-kontendenti ghal dan iz-zwieg kien vizzjat b'difett serju ta' diskrezzjoni ta' gudizzju fuq il-hajja mizzewga u fuq id-drittijiet u d-dmirijiet essenzjali taghha;

Illi inoltre, il-kunsens tal-kontendenti inkiseb bl-eskluzzjoni pozittiva taz-zwieg inniffsu jew ta’ xi wiehed mill-elementi essenzjali tal-hajja mizzewga;

Illi ghalhekk iz-zwieg ikkontrattat mill-kontendenti fit-28 ta’ Gunju 2002 huwa null u bla ebda effett fil-ligi;

Illi ghalhekk l-istess attur talab li l-konvenuta tghid ghaliex din il-Qorti m’ghandhiex:-

1. Tiddikjara u tiddeciedi illi z-zwieg ikkontrattat mill-kontendenti fit-28 ta’ Gunju 2002 gewwa il-Knisja Parrokkjali ta’ Attard huwa null u bla ebda effett legali, u taghti dawk il-provvedimenti kollha l-ohra illi jkunu opportuni f’dan ir-rigward.

Bl-ispejjes kontra l-konvenuta li hija ngunta biex tidher ghas-subizzjoni.

Rat id-dikjarazzjoni attrici a fol. 3 tal-process;

Rat il-lista ta’ xhieda u d-dokumenti esebiti a fol. 4 sa 11 tal-process;

Rat id-digriet tal-Qorti tas-17 ta’ Awissu 2004 fejn il-kawza giet appuntata ghas-smiegh ghat-2 ta’ Frar 2005 .

Rat id-digriet affidavit moghti lill-partijiet fit-17 ta’ Awissu 2004 fejn il-Qorti pprefiggiet terminu ta’ tletin (30) gurnata lill-attur sabiex jipprezenta x-xhieda kollha tieghu producibbli bil-procedura tal-affidavits bin-notifika lill-kontro-parti jew lid-difensur taghha, li jkollha wkoll l-istess terminu sabiex hija wkoll tipprezenta l-affidavits taghha.

Rat li l-konvenuta giet notifikata fis-27 ta’ Awissu 2004 bic-citazzjoni kif indikat *a tergo* fuq ir-riferta a fol 15 tal-process.

Rat in-nota ta’ l-eccezzjonijiet tal-**konvenuta *“B”* gia *“C”***datata 15 ta’ Settembru 2004 a fol. 18 tal-process fejn gie eccepit:-

1. Illi hi taqbel illi z-zwieg ikkontrattat mill-kontendenti fit-28 ta’ Gunju 2002 huwa null u bla effett legali izda tirrimetti ruhha ghal gudizzju ta’ din l-Onorabbli Qorti skond ir-rizultanzi tal-kawza;

2. Illi pero` hi m’ghandhiex tbati spejjez tal-kawza odjerna *stante* l-fatt li kif ser jirrizulta li z-zewg partijiet, u mhux unikament lilha;

Salv eccezzjonijiet ohra jekk ikun hemm bzonn.

Rat id-dikjarazzjoni u l-lista tax-xhieda tal-konvenuta a fol. 18 u 19 tal-process.

Rat ir-rikors ta’ l-attur ***“A”*** datat 3 ta’ Dicembru 2004 fejn l-attur talab lill-Qorti biex takkordalu terminu iehor biex ikun jista’ jipprezenta l-affidavits tieghu, li huwa gja lesta, kif ukoll sabiex jesplora l-possibbilta` illi jipprezenta affidavits ohra, jekk ikun possibbli.

Rat id-digriet tas-6 ta’ Dicembru 2004 fejn il-Qorti laqghet it-talba u awtorizzat lill-attur jipprezenta l-affidavits tieghu fi zmien ghaxart ijiem u affidavits ohra jekk huwa l-kaz.

Rat in-nota ta’ l-**attur *“A”*** datata 3 ta’ Dicembru 2004 illi biha ipprezenta l-affidavit tieghu bin-notifika lill-kontro-parti a fol. 24 sa 29 tal-process.

Rat ir-rikors tal-konvenuta ***“B”*** gia “***C”*** datat l-1 ta’ Frar 2005 a fol 31 fejn talbet lill-Qorti biex takkordalha terminu iehor biex tkun tista’ tipprezenta l-affidavit taghha, li huwa gja lest, u li ser jigi ipprezentat kontestwalment ma dan ir-rikors, kif ukoll sabiex tesplora l-possibbilta` li tipprezenta affidavits ulterjuri.
Rat id-digriet tal-Qorti tat-2 ta’ Frar 2005 a fol 32 fejn il-Qorti laqghet it-talba u pprefiggiet terminu ta’ tletin (30) gurnata mid-data ta’ l-istess digriet.

Rat in-nota tal-**konvenuta *“B”* gia *“C”*** datata 1 ta’ Frar 2005 a fol 33 tal-process li biha ipprezentat l-affidavit

taghha (a fol 34 sa 40 tal-process) bin-notifika lill-kontro-parti.

Rat il-verbali tat-2 ta' Frar 2005 fejn ma deher hadd u l-Qorti laqghet it-talba tar-rikors tal-konvenuta datat 1 ta' Frar 2005 u ipprefiggiet terminu ta' tletin (30) gurnata mill-istess data tal-verbal. Il-kawza giet differita ghat-2 ta' Gunju 2005 ghall-finali trattazzjoni.

Rat in-nota tal-konvenuta datata 27 ta' Mejju 2005 li permezz taghha ipprezentat l-affidavits (a fol 42 sa 50 tal-process) ta' ***"D"***, ***"E"*** u ***"F"*** bin-notifka lill-kontro-parti.

Rat ir-rikors tal-kovenuta tas-27 ta' Mejju 2005 fejn l-istess konvenuta talbet terminu iehor ghall-prezentata ta' l-affidavits.

Rat id-digriet tat-30 ta' Mejju 2005 fejn il-Qorti ordnat in-notifika lill-kontro-parti bi zmien erbat ijiem ghar-risposta.

Rat id-digriet finali moghti fis-seduta tat-2 ta' Gunju 2005 fejn wara li Dr Francesco Depasquale ma opponiex, il-Qorti laqghet it-talba.

Rat il-verbal tat-2 ta' Gunju 2005 fejn Dr Rachel Bonello ghall-konvenuta nformat lill-Qorti li ghandha bzonn seduta quddiem Assistent Gudizzjarju. Il-Qorti laqghet it-talba u innominat lil Dr Kenneth Gulia bhala Assistent Gudizzjarju fejn ordnalu jiffissa seduta wahda u l-kawza giet differita ghad-29 ta' Novembru 2005.

Rat in-nota ta' l-Assistent Gudizzjarju a fol 58 fejn biha informa lill-Qorti illi is-seduta ma saritx minhabba li l-konvenuta ma setghetx tattendi u giet iffissata seduta ohra ghall-31 ta' Ottubru 2005.

Rat is-seduti u d-dokumenti mizmuma quddiem l-Assistent Gudizzjarju Dr Kenneth Gulia a fol 59 sa 70 tal-process.

Rat in-nota tal-konvenuta ***"B"*** tat-23 ta' Novembru 2005 a fol 71 tal-process fejn biha ipprezentat l-affidavit ta' ***"G"*** bin-notifika lill-konrto-parti.

Rat il-verbal tad-29 ta’ Novembru 2005 fejn Dr Francesco Depasquale talab li l-kawza ghandha tibqa’ ghas-sentenza bil-fakolta` ta’ noti. Il-Qorti laqghet it-talba u ppreffiggiet terminu ta’ tletin (30) gurnata lill-attur biex jipprezenta n-nota t’osservazzjonijiet bil-visto/notifika lid-difensur tal-kontro-parti li kellu tletin (30) gurnata biex jirrispondi mid-data tan-notifika tan-nota ta’ osservazzjonijiet, b’dan li jekk in-nota attrici ma tigix ipprezentata fit-terminu ndikat, it-terminu ghan-notifika tal-konvenuta jibda jghaddi mill-gheluq tat-terminu moghti lill-attur. Il-kawza giet differita ghas-sentenza ghat-30 ta’ Marzu 2006.

Rat ir-rikors ta’ l-attur prezentat fl-24 ta’ Frar 2006.

Rat id-digriet tas-27 ta’ Frar 2006 fejn laqa’ t-talba u estenda t-terminu lill-attur b’7 t’ijiem.

Rat in-nota ta’ sottomissjonijiet ta’ l-attur ***“A”*** tas-6 ta’ Marzu 2006.

Rat ir-rikors tal-konvenuta tat-8 ta’ Marzu 2006 fejn talbet li l-Qorti takkordalha zmien beix tipprezenta n-nota responsiva ta’ osservazzjonijiet taghha.

Rat id-digriet tal-Qorti tal-14 ta’ Marzu 2006 fejn laqghet it-talba u estendiet it-terminu sal-25 ta’ Marzu 2006.

Rat in-nota ta’ sottomissjonijiet tal-konvenuta datata 24 ta’ Marzu 2006.

Rat id-dokumenti esebiti.

Rat l-atti kollha l-ohra tal-kawza.

II. KONSIDERAZZJONIJIET.

(i) PRINCIPJI LEGALI.

Illi l-azzjoni attrici hija bbazata fuq id-dispozizzjonijiet ta' l-**artikolu 19 (1) (d) u (f) tal-Kap 255 tal-Ligijiet ta' Malta**.

Illi l-**artikolu 19 (1) (d) tal-Kap 255** jghid li hemm nullita' taz-zwieg:-

*"**(d)** jekk il-kunsens ta' xi wahda mill-partijiet ikun vizzjat b'difett serju ta' diskrezzjoni ta' gudizzju fuq il-hajja mizzewga, jew fuq id-drittijiet u d-dmirijiet essenzjali taghha, jew b'anomalija psikologika serja li taghmilha mpossibbli ghal dik il-parti li taqdi l-obbligazzjonijiet essenzjali taz-zwieg."*

Illi dwar dan is-sub-artikolu din il-Qorti kif presjeduta diga' kellha okkazjoni tezaminah, u ghalhekk taghmel referenza ghas-sentenza **"Joseph Borg vs Maria Nicolina Cutajar gia` Borg"** (Cit. Nru. 1564/97/RCP – deciza fil-21 ta' Ottubru 1999) u ghall-principji hemm enuncjati.

Illi fis-sentenza **"Kevin Spiteri vs Avukat Dr. Renzo Porsella-Flores et noe"** (Cit. Nru. 2443/97/RCP – deciza 18 ta' Jannar 2000) il-Qorti ghamlet referenza ghall-espozizzjoni ta' ***Viladrich***:-

"Thus, there is grave lack of discretion of judgement when it is proven that a contracting party lacks intellectual and volitional maturity necessary to discern, in view of binding oneself in an irrevocable manner, the essential rights and duties of marriage, which are the object of mutual surrender and acceptance. The discretion of judgement refers to that degree of maturity of comprehension and of will of the contracting parties which enables them to give and receive each other, through a juridical bond, in a unique community of life and love. This community is indissolubly faithful, ordered to the good of the spouses as well as to the procreation and education of the offspring." (***Viladrich, P.J.,*** **"Matrimonial Consent in Code of Canon Law Annotated."** (Montreal, 1993), p. 686).

Illi kwantu ghall-obbligazzjonijiet essenzjali taz-zwieg, din il-Qorti tifhem li, fin-nuqqas ta' definizzjoni jew indikazzjoni fil-**Kap. 255**, dawn l-obbligazzjonijiet essenzjali huma

dawk li fis-socjeta` Maltija dejjem u nvarjabbilment gew ritenuti bhala l-obbligazzjonijiet essenzjali taz-zwieg. Dawn huma *"the obligation concerning the conjugal act or carnal union, as bodily union and basis of procreation; the obligation of the community of life and love as an expression of the union between man and woman, mutual well-being, which is inseparable from the provision of an environment conducive to the reception and education of children; and the obligation to receive and bring up children within the context of a conjugal community. It is important to remember that these essential obligations must be mutual, permanent, continuous, exclusive and irrevocable so that there would be incapacity if one of the contracting parties should be, due to a psychological cause, incapable of assuming these obligations with these essential characteristics"* (***Viladrich, P.J.*****,** op.cit., *pg. 687).*

Illi wkoll fis-sentenza **"Alexandra *sive* Sandra Farrugia vs Raymond Farrugia"** (P.A. (VGD) 10 ta' Settembru 1997) inghad wkoll li:-

"Kwantu ghad-difett serju ta' diskrezzjoni ta' gudizzju – ***artikolu 19 (1) (d)*** *– biex ikun hemm nuqqas serju ta' diskrezzjoni ta' gudizzju jrid ikun hemm inkapacita' psikika (mhux necessarjament anomalija psikologika fis-sens mediku psikjatriku) jew kostituzzjonali li wiehed jaghraf u jirrifletti, jew li jiddeciedi liberalment, fuq l-oggett tal-kunsens matrimonjali* (**"Isabelle Zarb vs Stephen Attard"** – P.A. 21 ta' Novembru 1995). Mhix ghalhekk kwistjoni ta' nkompatibbilta' ta' karattru, jew ta' decizjoni jew decizjonijiet zbaljati. Il-paragrafu **(d)** ikompli jitkellem dwar *"anomalija psikologika serja li taghmilha mpossibbli ghal dik il-parti li taqdi l-obbligazzjonijiet essenzjali taz-zwieg*. *Il-Qorti tosserva li l-ligi taghna tirrikjedi mhux biss anomalija psikologika tkun wahda serja, izda li tkun taghmilha mpossibbli mhux sempliciment difficli, li wiehed jaqdi l-obbligazzjonijiet essenzjali taz-zwieg ossia jassumihom."*

Illi ghalhekk b'difett serju ta' diskrezzjoni ta' gudizzju l-legislatur ma riedx ifisser semplicement kwalsiasi stat ta'

mmaturita` li parti jew ohra fiz-zwieg tista’ tkun fiha fil-mument li jinghata l-kunsens reciproku (**“Nicholas Agius vs Rita Agius gja’ Caruana”** – P.A. (VDG) tal-25 ta’ Mejju 1995).

Illi kif inghad fis-sentenza **“Joseph Mizzi vs Pauline Mizzi”** (P.A. (RCP) l-1 ta’ Ottubru 2002) li kieku l-legislatur irrikjeda maturita` shiha u perfetta, ftit jew addirittura ebda zwieg ma kien ikun validu. In-nuqqas ta’ *‘discretio judicii’* hu kuncett guridiku ntrinsikament marbut mal-kapacita` ta’ parti jew ohra fiz-zwieg li taghti l-kunsens liberu u xjenti taghha ghar-rabta taz-zwieg. Kif jispjega l-gurista ***Colagiovanni*** meta sostna li:-

“Il matrimonio, in quanto patto ossia “foedus” … richiede una capacita` intelletuale e volitiva al di sopra di ogni altro contratto che e` per lo meno rescindibile, in casi determinati dalla legge, richiede quindi una integrita` di mente e di liberta`, dato che … si tratta di assumersi una “servitus” per tutta la vita” (**Forum**, 1990, Vol. 1 part I, p. 72).

Illi pero` kif gja’ nghad, b’immaturita` jew difett serju ta’ diskrezzjoni ta’ gudizzju d-dottrina u l-gurisprudenza *“non si riferiscono ad una piena e terminale maturita`, non esigono nei nubenti una conoscienza perfetta ed esaustiva di cio` che comporta il matrimonio, non richiedono una preveggenza chiara ed assoluta di cio` che puo compartare la vita coniugale, ne` un perfetto equilibrio volitivo-affettivo, ne` infine una conscienza perfetta delle motivazioni della scelta matrimoniale. Ecco perche` riesce piu` appropriato l’ uso del termine discrezione di giudizio, che fa riferimento ad un certo discernimento ma non implica il raggiungimento di una maturita` piena”* (***Pompedda, M.F.***, **“Il Consenso Matrimoniale in Grocholewski”** – ***Pompedda – Zagglia***, **“Il Matrimonio nel Nuovo Codice di Diritto Canonico”** (Padova, 1984), p. 46).

Illi kif gie affermat diversi drabi minn din il-Qorti, inkluz fis-sentenza **“Alessandra *sive* Sandra Mc Monagale qabel Mamo vs Mario Mamo”** (P.A. (VDG) 26 ta’ Ottubru 2000)

ikun hemm id-difett serju ta' diskrezzjoni ta' gudizzju fis-sens ta' l-ewwel parti tal-paragrafu **(d)** imsemmi kemm-il darba jirrizulta li, *"fil-mument ta' l-ghoti tal-kunsens matrimonjali, parti jew ohra tkun priva b'mod sostanzjali, ossia gravi, minn dik il-fakolta` kritiko-estimativa jew kritiko-valutattiva dwar l-oggett tal-kunsens taz-zwieg, jew minn dik il-maturita` affettiva li hija presuppost ghal ghazla libera dwar l-imsemmi oggett. Id-difett serju ta' diskrezzjoni ta' gudizzju, ghalhekk, ma hux semplicement nuqqas ta' hsieb, nuqqas ta' riflessjoni; anqas ma jfisser li wiehed jaghmel ghazliet jew jiehu decizjonijiet zbaljati – infatti decizjoni jew ghazla zbaljata hi perfettament kompatibbli ma' diskrezzjoni ta' gudizzju"* (ara, **"Emanuel Camilleri vs Carmen Camilleri"**, P.A., 10 ta' Novembru 1995).

Illi l-istess sentenza tkompli tghid *"Li parti fiz-zwieg ma tkunx fehmet sufficjentement, fis-sens li ma tkunx hasbet bizzejjed jew ma tkunx irriflettiet bizzejjed fuq il-hajja mizzewga jew fuq id-drittijiet u d-dmirijiet essenzjali tal-hajja mizzewga, ma jammontax necessarjament ghal difett (serju) ta' diskrezzjoni ta' gudizzju"* (**"Selina-Maria Vella Haber vs Joseph Gatt"**, P.A., 15 ta' April 1996).

Illi ghalhekk biex ikun hemm in-nuqqas jew difett serju ta' diskrezzjoni ta' gudizzju kif ravvizat fl-**artikolu 19 (1) (d)** irid ikun hemm l-inkapacita` psikika (mhux necessarjament anomalija psikologika fis-sens mediku/psikjatriku) jew kostituzzjonali li wiehed jaghraf u jirrifletti, u li jiddeciedi liberament, fuq l-oggett tal-kunsens matrimonjali (ara f'dan is-sens, fost ohrajn, **"Jacqueline Cousin vs Bernard Simler"**, P.A., 3 ta' Gunju 1998; **"Roseanne Cassar vs Kenneth Cassar",** P.A. 19 ta' Ottubru 1998; u **"Carmelo Grima vs Mary Andrews"**, P.A., 2 ta' Novembru 1998).

Illi proprju ghalhekk ukoll il-legislatur jirrikjedi li d-difett ta' diskrezzjoni jrid ikun wiehed serju u l-anomalija psikologika tkun wahda serja.

Illi kif jispjega ***Bersini***, id-diskrezzjoni ta’ gudizzju tikkonsisti f’zewg elementi distinti izda konkorrenti w interdipendenti:-

“La piena avvertenza e il deliberato consenso … … La piena avvertenza si riferisce alla sfera intellettiva, il deliberato consenso a quella volitiva. In altri termini, la discrezione di giudizio comprende la maturita` di giudizio e la maturita` affettiva … … La maturita` di giudizio comporta una conoscenza critica proporzionata all’ atto da compiere, agli obblighi essenziali da assumersi e ai doveri coniugali che ne derivano proiettati nel futuro. La maturita` affettiva comporta generalmente quella adequata evoluzione degli istinti, degli affetti, dei sentimenti, della emotivita` che se sono turbati o inadeguati intaccano direttamente la volonta` e possono privare della libera scelta interiore. Abbiamo cosi` una mancanza di consenso libero (immaturita` affettiva) e ponderato (immaturita` di giudizio)” (***Bersini, F.*****, “Il Diritto Canonico Matrimoniale.”** (Torino, 1994), p. 97).

Illi l-istess awtur, imbaghad ikompli jispjega dwar kemm irid ikun serju d-difett ta’ diskrezzjoni biex wiehed ikun jista’ jghid li hemm id-difett fil-kunsens u l-konsegwenti nullita` taz-zwieg:-

“Se ci si chiede quale grado di discrezione di giudizio possa ritenersi proporzionato al matrimonio, rispondiamo anzitutto che, sia per la conoscenza intellettiva come per la deliberazione volitiva, dovra’ essere maggiore di quello richiesto per peccare mortalmente e per stipulare gli altri contratti. Il motivo sta nel fatto che il consenso matrimoniale riguarda obbligazioni che si proiettano nel futuro ed e` ordinato all’ assunzione di uno stato di vita che incide su tutta l’ esistenza con un contratto perpetuo e irrescendibile che comporta una serie di gravi obblighi ad esso inerenti. Per dare un valido consenso, non e` sufficiente il grado di ragione col quale speculativamente uno sappia che cosa e` il matrimonio; e` necessaria la maturita` di giudizio capace di ponderare in concreto i doveri e i diritti che uno deve assumersi per tutta la vita. In altri termini, e` necessaria la discrezione non tanto per

l' atto in se, al momento di emettere il consenso, quanto per gli impegni che da quell' atto derivano. Una discrezione che impegni per il futuro. Ovviamente si richiede una ponderazione degli impegni sostanziali del matrimonio e non di tutto il suo valore etico, religioso, sociale, giuridico ed economico, altrimenti ben pochi sarebbero in grado di emettere un valido consenso. Ogni volta che i contraenti abbiano raggiunto l' eta prescritta dal legislatore per poter contrarre matrimonio, si presume che essi siano in possesso della debita discrezione di giudizio; tale presunzione, tuttavia, ammette prove in contrario. Pertanto, qualora si possa dimostrate, per qualsiasi motivo, la capacita` intellettiva e volitiva sopra descritta sia gravamente alterata o addirittura mancante, si dovra` ritenere che il vincolo matrimoniale sia nullo per difetto di discrezione di giudizio" (ibid. pp. 97-98).

Illi hawnekk il-Qorti pero`, tixtieq tippreciza li ghazla libera, kunsens hieles, ghar-rabta taz-zwieg mhux sinonimu mal-kuncett ta' ghazla facli, u dan kif gja' gie ndikat fis-sentenzi fuq kwotati, tant li nghad li:-

"… … se il sogetto non e` in grado di superare [i] condizionamenti interiori, allora si dira` che la scelta di lui non e` stata libera; lo sara` invece qualora pur pressato da tali impulsi provenienti dal proprio psichismo, da un' affettivita` non sufficientemente matura o anomala, e quindi anche di fronte a conflitti interiori, sara` stato capace di superarli, di dominarli razionalmente, di scegliere con autonomia ... ... In ogni caso, i nubenti debbono aver coscienza di assumere vere obbligazioni (e reciprocamente di concedere veri diritti) di creare cioe` col matrimonio un patto che vincola a un comportamento idoneo e adeguato alla specifica societa` coniugale, sia nei rigwardi dell' altra parte sia nei riguardi della prole" (***Pompedda, M.F.*****, "Incapacita` di Natura Psichica in Matrimonio Canonico: Fra Tradizione e Rinnovamento."** (Bologna, 1991), pp. 231, 233).

Illi kwantu ghad-difett fil-kunsens dovut ghall-anomalija psikologika serja li taghmilha mpossibbli ghal dik il-parti li taqdi l-obbligazzjonijiet essenzjali taz-zwieg, il-ligi taghna,

bhad-dritt kanoniku **(Can. 1095 (3))** tirrikjedi mhux semplici diffikulta` izda mpossibbilta` li wiehed jaqdi ossia jassumi l-obbligazzjonijiet essenzjali taz-zwieg. Inkapacita` jew impossibbilta` vera f'dan il-kuntest hi ipotizzabbli biss fil-prezenza ta' anomalija psikologika serja li, independentement minn kif wiehed jaghzel li jiddefiniha jew jiklassifikaha fil-kamp tal-psikjatrija jew tal-psikologija, tintakka sostanzjalment il-kapacita` *"di intendere e/o di volere". "L' incapacita` di assumere gli oneri essenziali della vita coniugale",* kif jghid ***Bersini***, *"rende la persona inabile al matrimonio, anche nell' ipotesi … … che al momento di contrarre le nozze abbia avuto la discrezione di giudizio sufficiente per un valido consenso"* (op. cit., *p. 99).*

Illi ghal dak li jirrigwarda l-obbligazzjonijiet essenzjali taz-zwieg, din il-Qorti tifhem li, fin-nuqqas ta' definizzjoni jew indikazzjoni fil-**Kap. 255**, dawn l-obbligazzjonijiet essenzjali huma dawk li fis-socjeta` Maltija dejjem u nvarjabbilment gew ritenuti bhala l-obbligazzjonijiet essenzjali taz-zwieg.

Illi dawn huma *"the obligation concerning the conjugal act or carnal union, as bodily union and basis of procreation; the obligation of the community of life and love as an expression of the union between man and woman, mutual well-being, which is inseparable from the provision of an environment conducive to the reception and education of children; and the obligation to receive and bring up children within the context of a conjugal community. It is important to remember that these essential obligations must be mutual, permanent, continuous, exclusive and irrevocable so that there would be incapacity if one of the contracting parties should be, due to a psychological cause, incapable of assuming these obligations with these essential characteristics"* (***Viladrich, P.J***., op. cit., p. 687).

Illi ta' l-istess portata huma s-sentenzi **"Anthony Gaffiero vs Juanita Gaffiero nee' Sultana"** (P.A. (VDG) 17 ta' Novembru 2000 u **"Anna Galea vs John Walsh",** (P.A. (VDG) tat-30 ta' Marzu 1995). Inerenti, ghalhekk, f'dawn l-obbligazzjonijiet hemm l-obbligu tal-partijiet li jaghtu lilhom

infushom lil xulxin fit-totalita` taghhom sabiex tigi stabbilita bejniethom *“the community of life and love.”*

Illi fl-ahharnett din il-Qorti taghmel riferenza ghal dak li nghad fis-sentenza fl-ismijiet **“Nathalie O’Toole vs Patrick O’Toole”** (P.A. (N.A.) 25 ta’ Marzu 2002) fejn inghad li:-

“Il-kunsens moghti fiz-zwieg skond din l-istess gurisprudenza mhuwiex dak il-kunsens semplici rikjest fil-kuntratt in generali ghaliex il-kuntratt taz-zwieg huwa wiehed ‘sui generis’ u ta' ordni pubbliku. Illi ghalhekk il-partijiet f'kuntratt ta' zwieg mhux biss irid ikollhom il-kapacita' li jaghtu dak il-kunsens, izda li l-istess irid jigi moghti bl-aktar mod liberu u xjenti ghal dak kollu li tirrikjedi r-rabta taz-zwieg. Il-kuntratt taz-zwieg ghandu jigi apprezzat mhux biss bl-ghajnejn oggettivi tal-ligi, izda jrid isib is-sinifikat tieghu fir-relazzjonijiet ta' koppja u l-iskop ahhari taz-zwieg, cjoe' li tnejn minn nies jaghtu lilhom nfushom lil xulxin ad eskluzjoni ta' kollox u kulhadd. Meta ghalhekk ghal xi raguni jew ohra dak il-kunsens ma jkunx gie moghti bil-konoxxenza shiha ta' dak li jgib mieghu z-zwieg, allura jinholoq dubju kemm dak il-kuntratt matrimonjali huwa wiehed validu.”

Illi kif inghad fis-sentenza **“Al Chahid vs Mary Spiteri”** (P.A. (RCP) 5 ta’ Gunju 2002) *inoltre* l-kunsens irid ikun wiehed tali li permezz tieghu l-parti li tesprimih trid tkun konxja ta' l-obbligi, id-dmirijiet u r-responsabbiltajiet li ggib maghha l-hajja mizzewga bhalma huma l-elementi ta' unjoni permanenti, esklussiva w irrevokabbli.

Illi dawn il-principji kollha gew kkonfermati f’diversi sentenzi moghtija minn din il-Qorti nkluzi **“Maria Rita Calleja vs Mohamed Ben Mohamed Khemiri”** (P.A. (RCP) 17 ta’ Frar 2000); **“Nicolai Balzan vs Simone Cremona”** (P.A. (RCP) 9 ta’ Marzu 2000); **“Ousama Sadalah vs Doris Tanti”** (P.A. (RCP) 4 ta’ April 2000); **“Josephine Gabriel vs Dr. Georg Sapiano et nomine”** (P.A. (RCP) 8 ta’ Novembru 2000); **“Josette Lungaro mart Jesmond Lauro vs Jesmond Lauro”** (P.A. (RCP) l-1 ta’ Frar 2001); **“Mazen Dadouch vs Maria Dadouch**

xebba Galea" (P.A. (RCP) 22 ta' Marzu 2002); **"Albert Grech vs Josette Grech"** (P.A. (RCP) 30 ta' April 2002); **"Marco Tanti vs Catherine Azzopardi"** (P.A. (RCP) 30 ta' Mejju 2002); u **"Giulio Farrugia vs Raquel Anne Farrugia"** (P.A. (RCP) 29 ta' Mejju 2002) fost ohrajn.

Illi min-naha l-ohra fl-**artikolu 19 (1) (f)** jinghad ukoll li z-zwieg ikun null:-

"jekk il-kunsens ta' xi wahda mill-partijiet ikun inkiseb bl-eskluzjoni pozittiva taz-zwieg innifsu jew ta' xi wiehed jew aktar mill-elementi essenzjali tal-hajja mizzewga, jew tad-dritt ghall-att taz-zwieg."

Illi dan is-sub-artikolu wkoll gie diskuss u ezaminat fis-sentenza **"Nicolai Balzan vs Simone Cremona"** minn din il-Qorti kif presjeduta (Cit. Nru. 1019/98/RCP – deciza fid-9 ta' Marzu 2000) u **"Mark Spiteri vs Susan Margaret Spiteri"** (P.A. (RCP) 27 ta' Frar 2001) u a skans ta' repetizzjoni qed issir referenza ghall-principji hemm enuncjati. Illi *inoltre* fis-sentenza **"Theresa Taguri nee Spiteri vs Avukat Christopher Cilia et noe"** (Cit. Nru. 3130/96/NA – deciza P.A. (NA) fl-10 ta' Novembru 1999) gie ritenut illi:-

"Fl-interpretazzjoni ta' dan is-sub-inciz gie ritenut mill-Qorti taghna illi l-eskluzjoni pozittiva ma kellhiex necessarjament tirrizulta biss minn xi haga espressa direttament izda setghet tigi espressa bl-imgieba ta' xi parti fil-perjodu mmedjatament qabel u wara li jkun inkiseb l-istess kunsens."

Illi ta' l-istess portata huma s-sentenzi **"Josette Lungaro mart Jesmond Lauro vs Jesmond Lauro"** (P.A. (RCP) l-1 ta' Frar 2001); **"Joseph Gabriel vs Dr. Georg Sapiano nomine"** (P.A. (RCP) 8 ta' Novembru 2000); **"Carmen El Shimi gja' Tanti vs Ibrahim Mohamed Mohamed Ibrahim El Shimi"** (P.A. (NA) 20 ta' Gunju 2000); **"Mary Rose Abder Rahim vs Esam Abder Rahim"** (P.A. (NA) 31 ta' Mejju 2000); **"Ousama William Hfez Sadallah vs Doris Dalli"** (P.A. (RCP) 4 ta' April

2000) u **"Albert Grech vs Josette Grech"** (P.A. (RCP) 30 ta' April 2002 Cit. Nru. 793/01/RCP).

(ii) APPREZZAMENT TAL-PROVI.

Illi l-attur izzewweg lill-konvenuta fit-28 ta' Gunju 2002 izda sal-11 ta' Settembru 2003 l-istess zwieg bejn l-istess partijiet kien gja sfaxxa tant li sar kuntratt ta' separazzjoni dak in-nhar pubblikat minn Nutara Sandra Valentino kif jidher minn kopja ta' l-istess esebita bhala Dok. "B" a fol. 7 tal-process.

Illi mill-ezami tal-provi kollha prodotti jirrizulta li l-partijiet xi tliet snin qabel ma zzewgu u jidher li kien hemm infattwazzjoni reciproka lejn xulxin ghal xi zmien li pero' jidher li spiccat sew hafna qabel ma sehh l-istess zwieg; dan minkejja li l-attur kien xtara dar f'ismu bl-intezjoni li toqghod il-koppja fiha, ghalkemm jidher car mill-provi li riedha f'ismu ghaliex sema' minn missieru, haga li kien propens jaghmel, u ma riedx jafda lill-konvenuta; jidher fil-fatt li kien hemm nuqqas ta' affidament serju bejn il-partijiet ghal zmien sew qabel iz-zwieg, tant li l-konvenuta tallega li l-attur kien jghir esageratament ghaliha, tant li semmiet diversi okkazzjonijiet fejn kien vjolenti fil-konfront taghha, fil-waqt li l-istess attur jakkuza lill-istess konvenuta b'infedelta' kemm qabel u kemm wara z-zwieg; dawn ma jidhrux li kienu biss hsibijiet li inzammu fil-mistur, fejn il-partijiet zammew ghalihom, izda jidher ukoll li esprimew l-istess kemm ma' hbieb taghhom u wkoll familjari li whud minnhom xehdu anke f'din il-kawza; jirrizulta wkoll li kemm qabel iz-zwieg, izda anke wara z-zwieg il-partijiet riedu jzommu hbiberija ma' persuni barra miz-zwieg u kienet haga, jidher ghalihom normali li ma johorgux bhala koppja, izda wahedhom, ghalkemm wara kienu jsehhu diversi rikriminazzjonijiet u akkuzi u sahanistra anke l-uzu ta' vjolenza *da parte* ta' l-attur, tant li fl-ahhar okkazzjoni fl-1 ta' Awissu 2003 sehh incident serju deskritt rispettivament mill-partijiet u fi ftit taz-zmien u bla ebda ezitu l-partijiet wasslu ghall-separazzjoni bonarja fil-11 ta' Settembru 2003.

Illi jidher car u dan meta din il-Qorti studjat l-provi kollha prodotti mill-partijiet, li anke qabel iz-zwieg il-partijiet kienu

gja konxji tal-fatt li ma' kienx hemm la mhabba bejniethom u wisq inqas impenn jew sentiment ta' *consortium vitae* lejn il-parti l-ohra, u jidher li zzewgu biss ghaliex kienu gja ghamlu l-preparamenti kollha ghall-istess tieg, u ma riedu jiddisappuntaw lill-hadd, pero' fil-verita' kienu qed jilludu lilhom infushom u certament ma kienux konxji ta' l-elementi u l-obbligazzjonijiet naxxenti miz-zwieg, dmirijiet li ma hasbux fuqhom u ma kienux lesti li josservaw, u dan huwa dovut mill-fatt li mhabba vera bejn il-partijiet ma kienx hemm; dan kienu jafu bih, u konxji tieghu, izda bezghu jhassru kollox sabiex ma jhassrux festi; il-konvenuta l-iktar wahda li esprimiet il-prekawzjonijiet taghha dwar dan tant li qabel iz-zwieg marret ukoll *counselling* - l-attur kien konxju ta' dan kollu izda baqa' passiv; jidher li l-konvenuta tkellmet dwar dan mal-kugina taghha ***"G"*** u fil-fatt il-konvenuta tghid hekk ghal dan il-perjodu qabel iz-zwieg tant kemm kienet imhawda:-

"Fl-ahhar xahar kont inhossni qisha hajti kien qed jghixa haddiehor, hajti kellha hajja ohra (I was just a spectator looking in on someone's life). Kulhadd kien jawgurali izda jiena kont qisni f'dinja ohra, qalbi ma kinetx kuntenta u ma hassejt ebda eccitament li ser nizzewweg. Kont hsibt li dawn l-emozzjonijiet kienu kkagunati minn "cold feet", u kont konfuza hafna…………..".

Illi dawn is-sentimenti ta' dwejjaq u qtiegh il-qalb esprimiethom qabel iz-zwieg ma' ohtha ***"F"***, fejn anke dehret cara l-prekawzjoni taghha minhabba l-aggressivita, ix-xorb, u wkoll l-ghira esegerata ta' l-attur lejha; l-istess ghamlet ma' persuna ohra ***"H"***, kif din xehdet fis-seduta tal-31 ta' Ottubru 2005 quddiem l-Assistent Gudizzjarju Dr. Kenneth Gulia, u minn dan johrog car li fl-istat li kienet l-konvenuta, hekk konfuz, qatt ma setgha jkollha f'dak iz-zmien id-diskrezzjoni necessarja ghall-hajja mizzewga, la biex tifhem u wisq anqas biex timpenja ruhha ghall-istess u ghalhekk il-kunsens taghha kien vizzjat abbazi ta' l-**artikolu 19 (1) (d) tal-Kap 255.**

Illi l-istess jista' jinghad ghall-attur, li fl-ewwel lok kien konxju ta' dan kollu qabel iz-zwieg u baqa' passiv, anke ghaliex kien infattwat fizikament bil-konvenuta, li pero' ried

jiddomina u jikkmanda, tant li anke uza l-vjolenza fuqha u kien aggressiv sew lejha, u dwar dan hemm xhieda f'din il-kawza apparti dik tal-konvenuta stess; mhux biss izda l-istess attur jidher li ried u kompla jghix hajja ta' guvni, fejn huwa jaghmel dak li jhoss li ghandu jaghmel wahdu, meta u x'hin irid huwa u fl-istess waqt jidher li l-konvenuta ghamlet l-istess, pero' konsistentement wera ghira esagerata lejha li mmanifestat ruhha anke fi vjolenza – tant li din wasslet hin bla waqt sabiex il-koppja twaqqaf il-konvivenza ta' bejniethom; fil-fatt l-istess attur jammetti fil-kontr-ezami tieghu li huwa kien indeciz sew dwar il-futur tieghu mal-konvenuta, tant li ried jissalvagwardja d-drittijiet tieghu mill-ewwel, tant li kien insista li jixtri l-immobbli f'ismu biss. Jammetti li ma kellu l-ebda fiducja fil-konvenuta tant li jghid huwa stess, anzi jammetti li *"kont nghir eccessivament"* u dan fis-seduta ta' l-14 ta' Novembru 2005 a fol. 67 tal-process. Jammetti wkoll li minkejja d-dubji li l-konvenuta esprimiet ukoll mieghu *"hallejt lili nnifsi to go with the flow u l-preparamenti li kienu qed isiru. Izjed milli mara u ragel fuq il-honeymoon hassejt li izjed konna qisna zewgt ihbieb sejrin btala flimkien".* Dan huwa rifless anke mill-fatt li meta gew lura Malta kull parti ghexet il-hajja taghha separata u allura certament li anke fil-kaz ta' l-attur kien hemm nuqqas ta' diskrezzjoni ta' gudizzju fuq il-hajja mizzewga u fuq l-elementi essenzjali taghha li jwasslu, sabiex il-kunsens tieghu jigi ddikjarat li kien ukoll vizzjat abbazi ta' l-**artikolu 19 (1) (d) tal-Kap 255 tal-Ligijiet ta' Malta.**

<u>III. KONKLUZJONI.</u>

Illi ghalhekk ghal dawn il-motivi, din il-Qorti, **taqta' u tiddeciedi,** billi filwaqt li tichad l-eccezzjonijiet tal-konvenuta biss inkwantu l-istess huma b'xi mod inkompatibbli ma' dak fuq deciz, **tilqa' t-talba attrici biss fis-sens hawn deciz,** b'dan illi:-

1. Tiddikjara u tiddeciedi illi z-zwieg ikkontrattat mill-kontendenti fit-28 ta' Gunju 2002 huwa null u bla ebda effett legali peress li l-kunsens ta' kull parti kien vizzjat abbazi ta' l-**artikolu 19 (1) (d) tal-Kap 255 tal-Ligijiet ta' Malta.**

Bl-ispejjez jinqassmu bin-nofs bejn il-partijiet.

Moqrija.

< Sentenza Finali >

---------------------------------TMIEM---------------------------------